

## גמרא

55

ברייתא המביאה מקור שאלמנה אסורה לכהן גדול בכל אופן: תנו רבנן, נאמר בכהן גדול (ויקרא כא יד) 'אלמנה וגו' לא יקח, ודורשים שאסור לישא בין אלמנה מן האירוסין ובין אלמנה מן הנישואין.

מקשה הגמרא: פשיטא, הרי ודאי 'אלמנה' האמורה סתם היינו בכל אופן. מתרצת הגמרא: החידוש הוא, מהו דתיקא לילף בגזירה שוה 'אלמנה' 'אלמנה' מתקם, מה להלן בתמר מה שנאמר בה (בראשית לח יא) 'שבי אלמנה בית אביך' היינו אלמנה מן הנישואין שהרי אונן בעלה דש מבפנים ונחשבת נשואה לו, אף כן מה שנאמר בכהן גדול 'אלמנה וגו' לא יקח, הכוונה לאסור רק אלמנה מן הנישואין, לכן קא משמע לן הברייתא שאף אלמנה מן האירוסין אסורה לו.

שואלת הגמרא: ואימא קמי שאכן למדים בגזירה שוה מתמר שרק אלמנה מן הנישואין אסורה לכהן גדול. משיבה הגמרא: דין אלמנה לכהן גדול הוא דתיקא דגרושה האסורה עליו, מה גרושה אסורה בין מן הנישואין ובין מן האירוסין, אף אלמנה אסורה בין מן האירוסין ובין מן הנישואין.

שנינו במשנה: ולא ישא את הבוגרת, רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין בבוגרת.

ברייתא המבארת את המחלוקת בדין זה: תנו רבנן בברייתא, נאמר בכהן גדול (ויקרא כא יא) 'והוא אשה בבתוליה יקח', ובא למעט פריט לבוגרת שכלו לה – נתמעטו בתוליה, וכבר אינה בתולה שלמה, דברי רבי מאיר. רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין בבוגרת ואינם דורשים דרשה זו.

מבררת הגמרא: כמאי קא מפליגי משיבה הגמרא: נחלקו בדרשת הפסוק המובא בברייתא, רבי מאיר סבר, שאם היה כתוב בו 'בתולה', אפילו שיש בה מקצת בתולים משמע, והיינו למדים שבוגרת שיש בה מקצת בתולים כשרה לכהן גדול, וכיון שכתוב 'בתוליה', משמע שאינה כשרה לו עד דאיכא לה את כל הבתולים, ובוגרת שנתמעטו בתוליה פסולה, ומה שנוסף לתיבה זו האות ב"ת ונאמר 'בתוליה', בא לומר שדוק גנבעלה במקום בתוליה בדרבה אין – אכן נאסרת לכהן גדול, אך אם נבעלה שלא בדרבה, לא. ורבי אלעזר ורבי שמעון סבר, שאם היה כתוב 'בתולה', בתולה שלימה משמע, והיינו למדים מכך שכשרה רק אם יש בה את כל הבתולים, ולאסור בוגרת, וכיון שכתוב 'בתוליה' משמע לרבות ואפילו שיש בה מקצת בתולים כשרה, והיינו בוגרת, ומה שנאמר 'בתוליה' בתוספת ב"ת בא למעט שאינה כשרה לו עד שיהיו כל בתוליה קיימין, כלומר שלא תאבד מקצת בתוליה שנשארו, בין בבעילה בדרבה ובין בבעילה שלא בדרבה.

מאמר נוסף בענין בעולה שלא כדרכה לכהונה: אמר רב יהודה אמר רב, אף אם נבעלה שלא בדרבה, פסולה לכהונה דהיינו לכהן גדול המצווה לישא רק בתולה.

מקשה הגמרא: מתיב רבא, שנינו בברייתא, נאמר באונס נערה בתולה (דברים כב כט) 'ולו תהיה לאשה', ודרשו בברייתא, שחיובו לשאת את אנוסתו נאמר רק באשה הראויה לו, שאינה אסורה עליו, פריט לאלמנה מן האירוסין שנאנסה לכהן גדול וגרושה וחלוצה מן האירוסין שנאנסו לכהן הדיוט, שאינם חייבים לישא אותן. ומבררת הגמרא: ה"כ דמי ביאת האונס שבה אמרה הברייתא שכהן גדול אינו נושא אנוסתו אם היתה אלמנה, אלא כבדרבה, מאי איריא – מדוע נאסרה דווקא משום שהיא אלמנה, תיפוס ליה לאסורה אף בלא איסור אלמנה, משום דהויא לה בעולה כשנאנסה, ובעולה אסורה לכהן גדול, והיינו אף שנאנסה לו והיא בעולת עצמו, וכפי שיבואר להלן. אלא לאו – ודאי מדובר בברייתא שכאנסה שלא בדרבה, ומשום אלמנה אין – אכן נאסרה עליו ומשום בעולה לא. ומבואר שבעילה שלא כדרכה אינה אוסרתה לכהן גדול, וקשה לרב יהודה שאמר בשם רב שאף היא פסולה לכהן גדול.

56

57  
58  
59  
60  
61  
62  
63  
64  
65  
66  
67  
68  
69  
70  
71  
72  
73  
74  
75  
76  
77  
78  
79  
80  
81  
82  
83  
84  
85  
86  
87  
88  
89  
90  
91  
92  
93  
94  
95  
96  
97  
98  
99  
100  
101  
102  
103  
104  
105  
106  
107  
108  
109  
110  
111

1 מהו לישאנה עתה שהיא בוגרת. מבארת הגמרא את הספק: האם במה שנאמר בו (ויקרא כא יא) 'והוא אשה בבתוליה יקח' בתי הנישואין אולי, שאז עליה להיות בתולה, וממילא אשה זו שבגרה אסורה לו, או בתי האירוסין אולי, וכיון שאירסה בעודה בתולה יכול לישאנה אף שבגרה אחר האירוסין.

2 הגמרא רוצה לפשוט את הספק: אמר ליה שמואל לרבי חייא בר יוסף, תניתיה במשנתנו, הנשים האסורות לכהן שנתארמלו או נתגרשו, אם מן הנישואין, פסולות מלאכול תרומת בית אביהן אם בנות כהנים הן, כיון שנתחללו על ידי ביאת הכהן בעבירה, ואם מן האירוסין, פשוט לאכול בתרומת בית אביהן. ומכך שמן האירוסין כשרות, מוכח שבפסולי כהונה הולכים אחר שעת הנישואין, שהנישואין אוסרים ולא האירוסין, וממילא כהן גדול שקידש את הקטנה ובגרה אסור לו לישאנה, כיון שהולכים אחר שעת הנישואין ואז היא בוגרת.

3 דוחה הגמרא: אמר ליה רבי חייא בר יוסף לשמואל, לשוניה חללה לא קמיפגיא לי שאינה נעשית על ידי האירוסין, דביאה היא דמשוניה חללה, והיא נעשית רק בנישואין, ואם התאלמנה מן האירוסין אינה פסולה לאכילת תרומה. כי קמיפגיא לי היינו בכוונת הכתוב (ויקרא כא יא) 'והוא אשה בבתוליה יקח', מאי – באינו לקיחה מדובר, האם קיחה דקדושתין בענין שבה תהא בתולה, ואשה זו שהיתה בתולה בקידושין מותר לישאנה, או קיחה דנישואין בענין שבה תהא בתולה, ואסור לישא בוגרת אף אם קידשה בהיתר.

4 שמואל פושט את הספק: אמר ליה שמואל, הא נמי תניתיה במשנה (לקמן טא), כהן הדיוט שאינם את האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול, יגנום אותה, כיון שקידשה בהיתר. ומכך שאם קידשה בהיתר מותר לישאנה, מבואר שהולכים אחר שעת האירוסין, ואף כהן גדול שקידש את הקטנה בהיתר ובגרה יש לומר שמותר לישאנה. הגמרא דוחה את ההוכחה: שאני התם באלמנה לכהן גדול, דתיב בה (ויקרא כא יד) 'כי אם בתולה מעמיו יקח אשה', ותיבת 'אשה' מיותרת, ודורשים שהולכים באלמנה אחר שעת אירוסין, ולכן אם אירסה ואחר כך נהיה כהן גדול רשאי לישאנה, אך קטנה שבגרה אינה נלמדת מפסוק זה.

5 מקשה הגמרא: הרי קמא נמי בתיב 'אשה' בפסוק (ויקרא כא יא) 'והוא אשה בבתוליה יקח', ויש ללמוד מכך שאף בקטנה הולכים אחר שעת אירוסין, ואף אם בגרה לאחר אירוסין מותרת לכהן גדול. מתרצת הגמרא: מן הפסוק הקודם למדים לרבות רק אשה אחת שאם נתארסה בהיתר מותרת ולא שתים, ולכן רק אלמנה מותרת ולא בוגרת.

6 מקשה הגמרא: ומה ראיית לרבות אלמנה להיתר ולא בוגרת. מתרצת הגמרא: הא – הבוגרת אישתינו גופה בכך שכלו בתוליה לאחר האירוסין, ולכן יש לומר שאסור לישאנה, והא – האלמנה לא אישתינו גופה לאחר האירוסין, ולכן מסתבר שכשהתורה מרבה בתיבת 'אשה' להיתר את אחת הנשים שנשנתו בין האירוסין לנישואין, כוונתה להיתר דווקא את זו שלא נשתנה גופה משעת קידושה.

46

## משנה

47 משנתנו מונה את הנשים האסורות בנישואין לכהן גדול: כהן גדול לא ישא אשה אלמנה, בין אלמנה מן האירוסין – שנתקדשה לבעלה ומת, ובין אלמנה מן הנישואין – שאף נישאה לו ומת. ולא ישא את הבוגרת שהיא בת י"ב שנה וששה חדשים. רבי אלעזר ורבי שמעון מכשירין נישואי כהן גדול בבוגרת. [ולא ישא כהן גדול את אשה מוכת עין – שנפלו בתוליה על ידי מכת עין, שנאמר בו (ויקרא כא יא) 'והוא אשה בבתוליה יקח', ולו אין בתולים].

54

# יבמות דף נט עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עזר והדר" (ליום שלישי) קסא

1 ישראל לבלב אמר, מעשה בריהו [נערה] אחת במקום הנקרא  
2 היתלה, שהיתה כבדת [מטאטאת] את הבריה, ויבקה כלב בופרי  
3 – כלב גדול שצדים בו חיות מאחריה – שלא כדרכה, והכשירה רבי  
4 לכהונה. אמר שמואל, וכשהכשירה רבי היינו אף לכהן גדול,  
5 שאינה נחשבת בעולה בביאת הכלב. מקשה הגמרא: בימי רבי כהן  
6 גדול מי הנה – וכי בימי רבי היה כהן גדול, והרי היה כמה דורות  
7 לאחר שנחבר בית המקדש, וכיצד יתכן שהכשירה לכהן גדול.  
8 מתרצת הגמרא: שמואל לא התכוין לומר שרבי הכשירה ממש  
9 לכהן גדול, אלא מה שאמר שמואל שרבי הכשירה התכוין לומר  
10 שהיא ראוייה לכהן גדול, ואינה נחשבת בעולה.  
11 הגמרא מביאה מקור לדין שאין זנות לבהמה: אמר ליה רבא  
12 במקום ששמו פרקין לרב אשי, מנא הא מילתא דאמור רבנן –  
13 מהיכן נלמד דין זה שאמרו חכמים, שאין זנות לבהמה – הנבעלת  
14 לבהמה אינה נחשבת לזונה, ואינה נפסלת לכהונה ואינה נאסרת  
15 לבעלה, אף שבעדים והתראה חייבת מיתה. המקור לכך הוא,  
16 משום דתני (דברים כג יט) 'לא תביא אתנן זונה ומחיר כלב בית ה'  
17 אלהיך, אתנן זונה היינו שנתן לזונה טלה בשכר ביאתו, וטלה זה  
18 אסור בהקרבה, ומחיר כלב היינו שהיה לו כלב והחליפו עם אחר  
19 בטלה, ואף טלה זה אסור בהקרבה. ותנן במשנה (תמורה ל), אם היה  
20 להיפך, אתנן כלב, דהיינו שנתן לזונה טלה תמורת שתיבעל לכלב,  
21 ומחיר זונה, דהיינו שהיתה לו שפחה זונה והחליפה בטלה, מותרין  
22 טלאים אלו בהקרבה על המזבח, (משום) שנקאמר (שם) 'גם שנינים',  
23 ודרשו חכמים שרק שנינים האמורים בפסוק אסורים, והם אתנן זונה  
24 ומחיר כלב, ולא ארבעה, וממילא אתנן כלב ומחיר זונה מותרים,  
25 וכיון שאין 'אתנן' תמורת בעילת כלב, מבואר שאינה נחשבת  
26 כבעלה, ואין זנות לבהמה.  
27 הגמרא חוזרת לפסולי נישואין לכהן גדול, ומביאה ברייתא בזה:  
28 תנו רבנן, אנוסת עצמו – כהן גדול שאנס אשה ובעלה ומפשות  
29 עצמו – כהן גדול שפיתה אשה ובעלה, לכתחילה לא ישא אותן,  
30 שנאמר (ויקרא כא יד) 'כי אם בתולה מעמיו יקח אשה', דהיינו  
31 שבשעת הלקיחה והנישואין תהיה בתולה, ואילו אינן בתולות, ואם  
32 עבר ונשא אחת מהן, נשוי ואינו צריך להוציאה. אך אנוסת חבירו  
33 – אדם אחר שאנס אשה ובעלה ומפשות חבירו – אדם אחר שאנס  
34 אשה ובעלה, לא ישא אותן כהן גדול לכתחילה, ואם עבר ונשא  
35 ונולד להם ודל, רבי אליעזר בן יעקב אומר, הולך חלל, כיון שנולד  
36 מפסולי כהונה ונתחלל ממנה. ויחכמים אומרים, הולך כשר לכהונה  
37 ואינו חלל. ויבואר להלן.  
38 הגמרא מבארת דברי הברייתא. שנינו בברייתא: אם נשא נשוי.  
39 אמר רב הונא אמר רב, אין הכוונה שמותר לו לקיימה, אלא אסור  
40 ומציא אותה בגט.  
41 מקשה הגמרא: ואילא הא דתני – מה ששנינו בברייתא שאם נשא  
42 נשוי, מה הכוונה בזה, הרי אסור לקיימה וצריך לגרשה. מתרצת  
43 הגמרא: אמר רב אחא בר יעקב, כוונת הברייתא בדבריה שאם  
44 נשא נשוי, לומר

1 מתרצת הגמרא: הא מני – כשיטת מי נשנית ברייתא זו המתירה  
2 בעולה שלא כדרכה לכהן גדול, כרבי מאיר היא, שדרש (לעיל ע"א)  
3 'מבתוליה' שיהיו כל בתוליה קיימים ולמעט בוגרת, ו'בבתוליה'  
4 בתוספת ב"ת דרש להתיר בעולה לכהן גדול שלא כדרכה, ורב  
5 סבר שבעולה שלא כדרכה פסולה לכהן גדול, משום דאמר רבי  
6 אלעזר, שדרש (שם) 'מבתוליה' לרבות אף מקצת בתולים דהיינו  
7 בוגרת, ומ'בבתוליה' בתוספת ב"ת דרש שאף בעולה שלא  
8 כדרכה פסולה לכהן גדול.  
9 מקשה הגמרא: אי סבר רב רבי אלעזר, מאי אריא – מדוע נקט  
10 שפסולה משום שהיא בעולה, תיפוק ליה – ילמד שאסורה אף  
11 לכהן הדיוט משום דהויא לה – שנחשבת זונה, שנבעלה ללא  
12 נישואין, דהא אמר רבי אלעזר (להלן סא), פנוי האב על הפנויה –  
13 אדם שאינו נשוי שבה על אשה שאינה נשואה שלא לשם אישות,  
14 עשאה זונה.  
15 מתרצת הגמרא: אמר רב יוסף, אכן כשנבעלה לאדם אף שלא  
16 כדרכה פסולה לכל כהן מדין זונה, ורב דיבר בגזן שנבעלה לבהמה  
17 שלא כדרכה, והתם משום פועלה אכא – שבאופן זה יש רק איסור  
18 בעולה, ורק לכהן גדול, אך משום זונה ליכא – אין איסור, שאינה  
19 נעשית זונה בבעילת בהמה כפי שדורשים להלן.  
20 מקשה הגמרא: אמר ליה אבין, כיצד יתכן לחלק ביניהם, והרי יש  
21 לדון בזה ממה נפשך, אי בעולה הויא – אם בעילת בהמה  
22 מחשיבתה בעולה, זונה נמי הויא – יתישב גם זונה ותיאסר אף  
23 לכהן הדיוט, ואי זונה לא הויא – ואם אינה מחשיבתה כזונה, הרי  
24 שאין זה נחשב ביאה, אם כן בעולה נמי לא הויא – גם לא יתישב  
25 לבעולה ולא תיאסר אף לכהן גדול. וכי תימא – ואם תאמר שטעם  
26 איסורה לכהן גדול דווקא הוא מדי דהויא אנוסת עין שלא כדרכה  
27 – כשם שאסר רבי אלעזר (לעיל ע"א) את מוכת עין לכהן גדול,  
28 ונשמע מכך שאף מוכת עין שלא כדרכה אסורה, והוא הדין  
29 לנבעלה לבהמה שלא כדרכה. אין לומר כך, שאם כן אין לה אשה  
30 שיש להנשא לכהונה גדולה, שאין אשה שלא נעשית מוכת עין  
31 שלא כדרכה, על דיי צירור שמקנחת בו בבית הכסא.  
32 מתרצת הגמרא: אלא אמר רבי זירא, רב שאסר בעולה שלא  
33 כדרכה לכהן גדול רק מחמת חסרון של 'בעולה' ולא מחמת דבר  
34 אחר, היינו בממאנת – קטנה יתומה שהשיאה אמה ואחיה,  
35 ונבעלה בנישואיה שלא כדרכה, ומיאנה בו ויצאה, שאינה גרושה  
36 כיון שלא קיבלה גט, ואינה אלמנה שהרי בעלה לא מת, ואינה  
37 זונה שהרי נישאה כתקנת חכמים.  
38 מאמר נוסף בענין הנבעלת לבהמה: אמר רב שימי בר חייא, אשה  
39 שנבעלה לבהמה, בשירה לכהונה גדולה, שאינה נחשבת לבעולה  
40 אלא כמוכת עין, ולסוברים שמוכת עין מותרת אף זו מותרת.  
41 הגמרא מביאה ראיה: תניא נמי הכי – שנינו כך גם בברייתא,  
42 נבעלה למי שאינו איש, דהיינו לבהמה, אף על פי שבעדים  
43 והתראה נענשת בסקילה, בלא עדים והתראה שאינה נסקלת  
44 בשירה לכהונה.  
45 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: כי תא – כשבא רב דימי מארץ